

De inhoud en betekenis van grafrechten

Tekst Ad Rigtters **Beeld** Pixabay, Nico de Jong

De Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB ontvangt nogal eens vragen over de inhoud en betekenis van grafrechten. In deze bijdrage worden een aantal begrippen verduidelijkt en worden aanbevelingen gedaan.

Het woord grafrecht en soorten graven

Het grafrecht is het recht op een particulier graf, dat schriftelijk, dat wil zeggen met de grafakte – ook genoemd grafbrief – gevestigd wordt voor tien jaar of langer. Sommigen gebruiken het woord grafrecht voor het bedrag dat voor een begraafing in rekening wordt gebracht. Dit is eigenlijk niet een juist gebruik, wat men dan in feite bedoelt zijn de begrafenisrechten. De wet stelt voorop dat een begraafing geschiedt op een begraafplaats, hetzij in een algemeen graf, hetzij in een particulier graf.

Algemene graven

Algemene graven zijn graven waarop geen exclusief recht wordt verleend. De ligging en inrichting ervan worden bepaald door de begraafplaatsbeheerder. Er kunnen verschillende overledenen in worden begraven, eveneens te bepalen door de beheerder. Het kan gaan om overledenen die bij elkaar horen maar evengoed die vreemden van elkaar zijn. De beheerder komt met de nabestaanden een periode overeen – de uitgiftetermijn – waarin het graf niet wordt geruimd. Na afloop daarvan kan hij dan weer over de plek beschikken voor verder gebruik.

Op een algemeen graf wordt niet een grafrecht gevestigd. Kort gezegd: het is hier de beheerder van de begraafplaats die de zeggenschap heeft over waar, wie, hoe lang (minimaal tien jaar), hoeveel en met welke grafbedekking overledenen in het graf begraven worden. Op veel protestantse begraafplaatsen komen algemene graven niet voor.

Particuliere graven

Particuliere graven zijn graven waarop iemand een exclusief recht – het grafrecht – kan vestigen om daarin een overledene te begraven en begraven te houden. Dit recht dient op grond van de wet schriftelijk te worden gevestigd en is dan verbonden aan het graf, en wel voor een onbepaalde of bepaalde tijd – de uitgiftetermijn – van ten minste tien jaar.

Het geeft de rechthebbende zolang het grafrecht duurt de exclusieve zeggenschap over wie in het graf begraven zal worden en/of welke urnen erin bijgezet mogen worden, welke grafbedekking aangelegd wordt, of en wanneer er zal worden geruimd. Op protestantse begraafplaatsen komen in veel gevallen alleen particuliere graven voor. Zij zijn vanuit het verleden ook wel genoemd 'eigen graven', 'koopgraven' of 'familiegraven'.

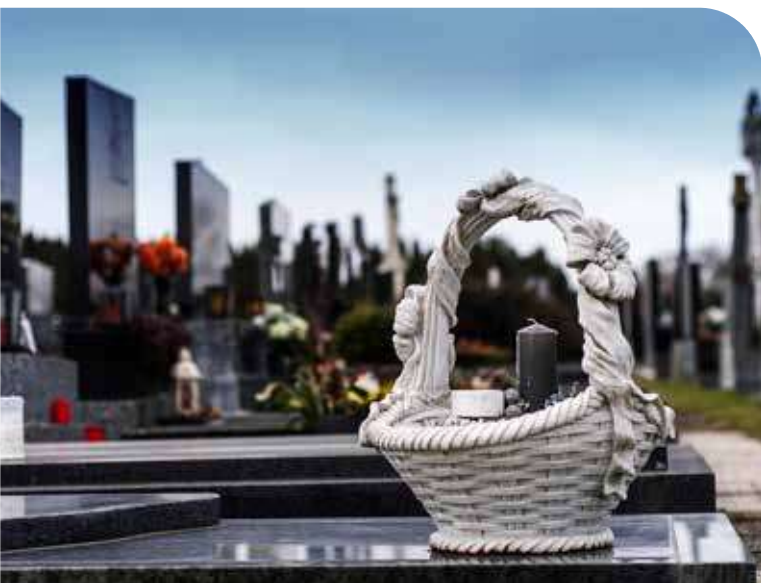
Voor alle graven geldt de wettelijke verplichting van een grafrusttermijn van tien jaar na de begrafenis. Dit is ook de minimumtermijn voor het vestigen van het grafrecht. In die termijn wordt de grond van het graf met rust gelaten.

Het grafrecht voor bepaalde tijd

Het grafrecht, dat wil zeggen het recht op een particulier graf, is een bijzonder zakelijk recht, maar het is zoals de wet zegt geen registergoed. Het wordt dus niet ingeschreven in de openbare registers/kadaster. Het grafrecht geeft geen eigendom van de grond, alleen een bijzonder gebruiksrecht. Het is in de meeste gevallen voor een bepaalde tijd, vaak voor twintig jaar, steeds vatbaar voor verlenging. Het kan door vererving overgaan op nabestaanden en het kan ook overgedragen worden aan anderen. Voor dit laatste is overschrijving op de naam van een opvolger nodig volgens de regels van het begraafplaatsreglement. Zie hierna over de rechten van de rechthebbende.

Het einde van het grafrecht vindt volgens de wet en het begraafplaatsreglement plaats in de volgende gevallen:

- Indien het grafrecht is gevestigd voor een bepaalde tijd (bijvoorbeeld twintig jaar) en vervolgens niet op verzoek van de rechthebbende wordt verlengd eindigt het;
- Indien de rechthebbende zelf afstand van het grafrecht doet, vervalt het;
- Een bijzondere wijze van beëindiging is er als de rechthebbende zijn gedeelte van het onderhoud kennelijk ver-

waarloost en na aanschrijving niet tot herstel overgaat;

- Ook kan het grafrecht vervallen als er na het overlijden van de rechthebbende geen overschrijving van het recht op naam van een ander verzocht wordt.

Het grafrecht voor onbepaalde tijd

Een grafrecht dat gevestigd is voor onbepaalde tijd blijft bestaan zolang er geen afstand gedaan is of er geen grond voor verval is geweest. Het blijft dan altijd durend bestaan. Dat kan zelfs zo zijn nadat de begraafplaats is gesloten. Het blijft dan in stand mits het vereiste onderhoud wordt uitgevoerd.

Bepaalde categorieën rechthebbenden vestigen de rechten op particuliere graven geheel bewust voor onbepaalde tijd op grond van hun religieuze stelregels. Te denken valt aan joodse en islamitische gemeenschappen aan wie eeuwigdurende grafrechten worden verleend. Ook de graven in de bestaande natuurbegraafplaatsen zijn voor onbepaalde tijd. Voor protestantse begraafplaatsen wordt geadviseerd in beginsel uit te gaan van grafrechten voor een termijn van niet meer dan twintig jaar, met de mogelijkheid van verlenging.

Het belang van één rechthebbende c.q. één belanghebbende

Degene die het grafrecht bezit, het uitsluitend recht op een particulier graf, wordt in de wet en de reglementen genoemd de 'rechthebbende'. Wanneer de beheerder van de begraafplaats een particulier graf uitgeeft, dan verlangt hij dat één persoon de rechthebbende zal zijn en dat die dan ook de contactpersoon is voor de begraafplaats, zowel voor de betaling van grafrecht en onderhoudskosten als voor bijvoorbeeld het nodige onderhoud of het al dan niet verlengen van de termijn.

De beheerder is verplicht binnen twee jaar voordat de uitgiftetermijn verloopt daarvan een schriftelijke waarschuwing te sturen. De rechthebbende kan dan verlenging vragen, die hem in dat geval volgens de wet verplicht moet worden verleend.

Ook bij een algemeen graf heeft de beheerder er belang bij dat er één persoon is die de contactpersoon is. Die is geen rechthebbende, want hij heeft geen grafrecht verkregen; hij wordt in de wet aangeduid als de 'belanghebbende'. Ook hier is de beheerder van de begraafplaats verplicht de belanghebbende te waarschuwen, namelijk tussen 6 en 12 maanden voordat de overeengekomen uitgiftetermijn verstrijkt.

Rechten en plichten

Zoals gezegd wordt het grafrecht schriftelijk gevestigd (uitgegeven) door afgifte van de grafakte, dikwijls genoemd grafbrief. Het ligt voor de hand dat de rechthebbende een exemplaar daarvan krijgt zoals het begraafplaatsreglement bepaalt.

De rechthebbende heeft recht op verlenging, hij kan het recht op een graf laten overschrijven op naam van een ander, in de praktijk meestal de echtgenoot of levenspartner of een bloedverwant. Ook heeft de rechthebbende het recht om – met inachtneming van de richtlijnen – een grafbedekking te plaatsen. Indien de beheerder het plan heeft om een particulier graf te ruimen, dan moet hij daarvan mededeling

doen aan de rechthebbende. Ruiming is wettelijk niet geoorloofd zonder de toestemming van de rechthebbende.

Maar tegenover zijn rechten staan – naast de financiële verplichtingen – ook plichten van de rechthebbende. Zo is er de plicht om steeds correct zijn naam en adres bij de beheerder bekend te laten zijn. Ook heeft de rechthebbende de plicht de grafbedekking behoorlijk te onderhouden of te herstellen tenzij het gaat om fundamentele dingen zo- ▶

als grondverzakking, die voor de verantwoordelijkheid van de beheerder komen. Schade aan de grafbedekking komt in beginsel voor rekening van de rechthebbende. Blijft de rechthebbende in gebreke met het onderhoud, dan kan de beheerder in bepaalde gevallen de grafbedekking verwijderen. Wanneer de rechthebbende het onderhoud van het graf kennelijk verwaarloost, kan de beheerder hem schriftelijk waarschuwen en dient hij op straffe van verval van zijn recht binnen een jaar in het onderhoud voorzien.

De soorten graven, het grafrecht en de rechten en plichten van de beheerder en van de rechthebbende zijn omschreven in het modelreglement van de VKB. Het 'Modelreglement voor beheer Protestantse begraafplaats' is te downloaden vanaf de kennisbank op website van de VKB in de rubriek gebouwen/begraafplaatsen.

De zorg voor de as na een crematie

De Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen ziet dat in verband met het toenemen van het aantal crematies steeds meer protestantse begraafplaatsen ook de mogelijkheid bieden voor asbezorging.

Een maand na de crematie van een overledene krijgen de verantwoordelijke nabestaanden bericht dat zij de as in de asbus ter beschikking kunnen krijgen. Voor wat er vervolgens gebeurt bestaan verschillende mogelijkheden, naar gelang de keuze van de nabestaanden, die daarbij de wens van de overledene zoveel mogelijk volgen. In het algemeen zien we wat dit betreft dat de asbus in een urn wordt bijgezet op een daarvoor bestemde plaats in een urnenmuur (columbarium) of in een nieuw dan wel bestaand graf.

Steeds meer begraafplaatsen bieden gelegenheid om een plaats voor de urn te reserveren. Daarvoor hanteren zij een bepaald tarief, dikwijls voor de duur van vijf of tien jaar, met de mogelijkheid van verlenging. Parallel aan de grafbrief voor een grafrecht wordt voor bijzetting van de urn een bijzettingbrief of -akte aan de rechthebbende afgegeven.

Ook indien besloten wordt tot ruiming van de as, in de meeste gevallen als de termijn van de urnenplaats is verstreken gebeurt dat door verstrooiing. Wettelijk geldt daarvoor de voorwaarde dat dit de eerste tien jaar alleen mag als de rechthebbende heeft toegestemd.

Vennootschapsbelastingplicht voor begraafplaatsen

Tekst Wilbert van Vliet

Bij de vennootschapsbelastingplicht voor begraafplaatsen dient men met het volgende rekening te houden.

In beginsel belastingplichtig

Vanuit de wetgeving of rechtspraak is in de praktijk weinig bekend over de heffing van vennootschapsbelasting bij stichtingen of kerken die begraafplaatsen exploiteren. Volgens de wet zijn stichtingen en kerken belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitoefenen, dat wil zeggen betaalde activiteiten uitvoeren die winstgevend zijn/een winstoogmerk hebben of in concurrentie treden met andere ondernemingen.

Omdat er ook commerciële begraafplaatsen zijn, en kerkelijke begraafplaatsen daar in beginsel mee in concurrentie treden, gaan we ervan uit dat kerkelijke begraafplaatsen vennootschapsbelastingplichtig zijn. Dat geldt des te meer als die begraafplaatsen winstgevend zijn.

Vrijstelling

Zolang de winst van een stichting of kerk onder de €15.000,- is, geldt echter een vrijstelling. Het gaat dan om de winst voor alle betaalde activiteiten per rechtspersoon. Als de winst van de begraafplaats derhalve €8.000,- is en de winst van de commerciële zaalverhuur €20.000,-, dan

geldt de vrijstelling dus niet. Winst wordt in beginsel berekend op basis van commerciële maatstaven. Grafrechten die ineens worden betaald aan het begin kunnen normaliter worden geactiveerd. Zij leiden tot winst naar rato van het verstrijken van de grafduur.

Winstbeperking

Als de kerk of stichting meer dan €15.000,- winst maakt, dan leidt dit in beginsel tot heffing van vennootschapsbelasting over de winst behaald met alle ondernemingsactiviteiten. Er zijn dan mogelijkheden om de winst te beperken door een beroep te doen op:

- de fondswervingsvrijstelling, indien fondsen worden geworven voor een anbi op basis van voor de rechthebbenden kenbaar fondswervende activiteiten;
- de vrijwilligersaftrek (tegen fictief minimumloon minus eventuele vrijwilligersvergoeding);
- de herbestedingsreserve (in geval er veel gebruik gemaakt wordt van vrijwilligers).

Uiteraard valt hier in de praktijk nog veel meer over te zeggen, maar het voorgaande geeft een samenvatting van de regelgeving.